

O VERDADEIRO NADAL GALEGO

VINTECATRO

O Belén de Begonte é unha cousa de nenos que como todos sabemos son máis competentes e soñan máis alto que os maiores. Begonte do Belén, que así lle chaman, atópase nun recanto do que as xentes ilustradas demos en considerar (ao lado da realide máis ou menos chata) como espacio mítico e máxico: a Terra Cha de contornos e perfíles moi definidos.

Begonte, hoxe por hoxe, ten dúas cousas fundamentais: o Clube Fluvial, un xeitoso lugar para pasar unhas horas no verán e necesitado de potenciación, e o Belén, un soño agarimado por cativos, cregos e homes de traballo interdisciplinar que se convertiu en nó e núcleo central de todo o Nadal en Galicia. Uns historiadores din que o topónimo (certamente suxerente) procede dun *voconti*, pobo céltico; outros dun *vooconti*, lexionarios romanos que viñan do Ródano. Desde entón a historia está chea de idas e voltas, sucesións familiares, amores e sinsabores.

Arquitectonicamente a igrexa máis notable (aínda que modificada no tempo) é a de Baamonde, ao carón da Nacional VI, erguida a comezos do século IX, exemplar que eu aconsello visitar no verán en horas vespertinas. Na parroquia de Bóveda (non confundir con Santa Eulalia) achamos un exemplar posiblemente alto-medieval curioso.

En realidade todos os topónimos e antropónimos Bóveda teñen en Galicia o seu misterio. Se non do punto de vista arquitectónico, si da religiosidade popular (unha cousa é a igrexa en Galicia e outra a igrexa galega, ésta máis debedora de

Prisciliano e doutros aportes históricos que dos concilios ortodoxos), interesantes son os lugares de Saavedra e Valdomar. A riqueza da toponimia e antroponimia podémola cifrar, se cadra, nun Cerdeiras, Donalbai, Gaibor, Uriz e Virís de lonxana estirpe e remoto son, quizais céltico, suevo ou de repoboación. Os documentos públicos e privados deberon caer baixo xurisdicción de Sobrado dos Monxes por acharse no seu amplo radio de poder. E, como non, deberon ser terras de importancia no paso do Camiño a Compostela, nomeadamente do Camiño Norte de Asturias con diversas bifurcacións como sería a do paso por Friol cara o Sobrado ou ben cara Vilar de Donas (apousento de cabaleiros santiaguistas) e Palas de Rei entroncando alí co Camiño Francés. Ademais debeu ter importancia en relación a calquera vía que fora cara Vilalba e A Costa.

En absoluto é terra ruín este anaco de historia chairega. Arboredo cruzado por pombas silvestres, leiras milleirentas na calor estival, fondais, ríos de caudal medio capitaneados polo Miño e un seu afluente de nome curioso: Támoga, río que coñezo de vello, cheo de muíños, anguía e pazo de buxo e loureiro chinés. As xentes do concello teñen un mirar escuro e un falar calado. As bidueiras deitan suavemente a súa prata no verao sobre a pel mollada de frescura tras o baño no río. Si, toda a prata das bidueiras. As merendas no prado, o rebulicio dos cativos, a calma ditosa de sentar e quedar adurmiñado no ardor estival en tanto as aves baixan beber aos ollos dos namorados. Begonte ten precisamente iso: a tranquili-

dade dun lugar cercano á casa, proporcionada esa seguridade de ter un lugar cercano a onde regresar e rencontrarte coas cousas queridas. Se vés dunha visita á Coruña ou das praias da Costa, ao chegares a Begonte, aínda non sendo a túa casa, xa te sentes como nela. Creo que non abonda insistir. Todo dito.

A Chaira (e así se reflicte no Belén) non foi outra cousa que un lugar de labregos intelixentes (intelixentes por saber amar o seu), de oleiros industriais (¿para cando espera a Deputación crear unha escola de alfarería popular en Bonxe?), de zoqueiros, carpinteiros, pastores e fiandeiras que se ollan no espello dos ríos. Xentes gobernadas polos señores de Baamonde e os Saavedra, rivais. E dicía oficios nobres e intelixentes porque souberon manter unha forma xenuína de entender o mundo de sublevarse contra o poder feudal cando era conveniente, conxuntamente cos Irmandiños nese triángulo de poderío feudal que formaban as terras de Sobrado, Palas (o impresionante castelo de Pambre á sazón o único non derribado polas revoltas populares), Vilalba e mesmo as terras de Lemos.

Todo un contorno de grande poder feudal. Iso é, precisamente, o que nos aparece no Belén electrónico do centro José Domínguez Guizán: grupos de casa de sereno e firme trazado, prados vagantíos e os ríos que a cruzan. Podería ser moito máis, claro está, e para iso estamos: pontes polas que cruzaran, sen facerlles dano, camiós do progreso; estradas ben asfaltadas que nos levaran a

algunha casona restaurada, fábricas productivas non contaminantes; lugares de transformación agraria, fartas granxas de vacún, igrexas e templos onde estivera escrita a historia e á que acudiríamos todos, cadaquén por camiño diferente, a presentar un libro antolóxico de poemas dalgún escritor chairego que titularía Follas Novas.

Como non hai cousa tan ruín e mesmo inútil como o desprecio de darlle as costas á realidade, eu levo toda a vida amando cada recanto deste país, bañándome no Miño cada verán, coas augas cada ano máis podres (ata que calquera día quede sen pel), percorrendo os camiños co meu bastón de home-vello e neno a un tempo cun fermoso pastor alemán acompañándome, contemplando solainas de sol e ausencias (luces e sombras dun país), atravesando con elas o corazón de todas estas terras porque son as miñas e porque elas son eu mesmo.